

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Philippi Melanchthonis Grammatica Latina

Melanchthon, Philipp

Wittebergae, 1621

Prima pars. Orthographia

[urn:nbn:de:bsz:31-112308](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-112308)

2 PRIMA PARS.
ORTHOGRAPHIA.

CAPUT I.
DE ORTHOGRAPHIA ET
eius Objecto.

1. † *Quid est Orthographia?*
Orthographia est pars Grammaticæ,
quæ Literas, & earum discrimen, scriptu-
ram, pronunciationem, & in Syllabas coi-
tionem docet.

Huc referre etiam solent scriptæ aut recitatæ
Orationis Distinctionem.

2. † *Quid est Litera?*
Litera² est minima pars vocis articula-
tæ, quæ scribi potest individua.

3. 4. * *Quot sunt Literæ?*
Tres & viginti³: ABC⁴DEFGHIK
LMNOPQRSTUXYZ. † Ex quibus
Græcæ sunt KY & Z.

CAPUT II.
DE DISCRIMINE LI-
terarum.

* *Quomodo dividuntur Literæ?*
In Vocales & Consonantes.

1. * *Quot sunt Vocales?*
2. Quinqve simplices Latinæ², AEIOU:
& una Græca Y. Ex quibus fiunt octo
Compo-

DE ORTHO
Compositæ seu Dig
B, OI, UI, AU, & E
Iax, Eia, Traia; Hui

* *Quot sunt*
Septendecim, min
mos præter Vocal
MNPQRSTXZ

† *Sæpe etiam I & U*
videlicet Syllabam in
pa-ty, y-ty. Qux m
hæc à Vocalibus i, u
& appellatur, si Jod

* *Quomodo dividuntur*
La Simples & Du

* *Quot sunt Conson*
Quintecim. Octo

PQT. & Septem. Sem
bus quatuor LMNR, L

Reliquæ tres, FHS, Spira
est finalis abstr. H. Consona

* *Quot sunt Dig*
Du, X & Z.

CAPUT

DE SCRIPTUR

rum, & quæ in

CAPUT

DE PRONUN

Literar

Videatur in cæ
A

PARS.
 GRAPHIA.
 T. I.
 GRAPHIA ET
 objecto.
 iographia
 pars Grammaticæ,
 discrimen, scriptu-
 & in Syllabas coi-
 ne scriptæ aut recitata
 ra?
 rs vocis articula-
 vidua.
 ra?
 C⁴ DEFGHI
 Z. † Ex quibu
 II.
 MINE LI-
 ur Litera?
 nantes.
 Vocales ?
 atinæ ? AEIOU
 quibus sunt oct
 Compo

DE ORTHOGRAPHIA. 3

Compositæ seu Diphthongi³, Æ, OE, AI, EI, OI, UI, AU, & EU. ut: *Cæsar, Cæna, Ajax, Eia, Troia, Hui, Aurum, Eurus.*

* *Quot sunt Consonantes?* 4

Septendecim, nimirum reliquæ literæ omnes præter Vocales. ut, B C D F G H K L M N P Q R S T X Z.

□ Sæpè etiam I & U s̄ fiunt Consonantes, quando videlicet Syllabam inchoant sequente Vocali, ut, *Ju-vo, Jo-vu.* Quæ modo scribendi, j & v, J & V, facile à Vocalibus i, u, I, U, discerni possunt; ut & appellatione, si *Jod* & *Vab* nominentur.

* *Quomodo dividuntur Consonantes?*

In Simplicibus & Duplicibus.

* *Quot sunt Consonantes Simplicibus?*

Quindecim. Octo Mutæ⁶, B C D G K P Q T: & Septem Semivocales⁷. Ex quibus quatuor L M N R, Liqvida⁸ dicuntur; Reliquæ tres, F H S, Spirantes⁹ sunt. † Fenim est flatus labialis: H Gutturalis: S Dentalis.

* *Quot sunt Duplices?* 10

Duæ, X & Z.

CAPUT III.
 DE SCRIPTURA LITERARUM, & quæ inde fiunt.

CAPUT IV.
 DE PRONUNCIATIONE Literarum.

Videantur in *ἑτοιμημένοι.*

4 DE ORTHOGRAPHIA.
CAPUT V.
DE LITERARUM IN SYLLABAS COITIONE.

* *Quid est Syllaba?*

Syllaba est comprehensio literarum, quæ uno spiritu ac tono efferuntur. ut: *Aeger, Oeneus, Dens, Constante.*

△ *Quod si unica litera, v. g. Vocalis, uno spiritu ac tono profertur, namque nomen in Syllaba nomen accipit, ut e-o, e-a-mus.*

△ *Quotuplex est Syllaba?*

Syllaba proprie dicta, hoc est, in quam plures literæ coalescunt, vel tantum constat Vocalibus diversis: vel Vocalibus & Consonantibus simul.

△ *Quid de Syllaba tantum ex Vocalibus diversis constante est notandum?*

Syllaba tantum ex Vocalibus diversis constans, Diphthongus est. ut: *Aeger, Oeneus.*

△ *Quod si duæ Vocales, Diphthongum aliàs constituentes concurrunt, & ad diversas Syllabas pertinent, punctis diacriticis signantur, ut: Poeta, Poëta.*

△ *Quid de Syllabis ex Vocalibus & Consonantibus notandum?*

Modus Consonantes cum Vocalibus, & aliis Consonantibus connectendi.

□ *Quomodo*

DE ORTHO

□ *Quomodo facti erunt
duæ & alia Con*

jata sequentes Reg

I. Unica Conso

as Vocales posita in

finitorem syllaban

nu. Divisione.

II. In dictione

copatis, una progre

men ut Vocalis præ

compositionem &

sequens non pertinet

ut ablatu, abradu

duo, amplius hanc.

si ad postpositum non ex

diveris, regem, ex a

non regem, regem.

III. Consonantes in

te mutari ad eandem

non, sed ad diversas.

non, si supra, Baeribon

IV. Quæcumque duæ,

sonantes in principio

possunt conjungi, illæ e

vultu compositione

abram, quia d

apru, quia d

hobanus, quia d

ellu, quia d

A

Syllaba?
prehensio litterarum
no effertur. ut
Constanter.

v. g. Vocalis, uno spiri
tu; & Syllaba no
a-vvvi.

Syllaba?
hoc est, in quam
vel tantum con
vel Vocalibus &

ex Vocalibus diver
st. andum?

Vocalibus diver
sus est. ut: Aeger

Diphthongum alia
nt, & ad diversas Sylli
augetur signantur, ut

atibus & Consonan
dam?

s cum Vocalibus,
onnectendi.

DE ORTHOGRAPHIA. 5

□ Quomodo sunt ergo Consonantes cum Vocalibus & aliis Consonantibus connectendae?

Juxta sequentes Regulas.

I. Unica Consonans, media inter³ duas Vocales posita in Voce simplici, ad posteriorem syllabam pertinet. ut: *Dorminus. Diximus.* 3.

II. In dictionibus Compositis & syncopatis, unaquaeque pars se jungitur, ita tamen ut Vocali praecedenti, ad quam extra compositionem & Syncopen Consonans sequens non pertinebat, ea non affricetur. 4.

⁴ ut: *ablatus, abirado, inseo, exico, perago, abigo, amphibena.* Non autem potest, ⁵ sed potest. Sic non *etiam*, sed *etiam*. Sic *agmen, tegmen, ex agmen, tegmen,* non *agmen, tegmen.* 5.

III. Consonantes immediate⁶ geminatae nunquam ad eandem Vocalem pertinent, sed ad diversas. ut: *ille, annus, aerira, stuppa, Bacchus.* 6.

IV. Quaecunque duae, vel plures⁷ Consonantes in principio alicujus dictionis possunt conjungi; illae etiam in medio⁸ divelli extra compositionem non debent. ut, 7. 8.

Astrum, quia datur *Struma.*

aptus, quia datur *Prerelas.*

hebdoma, quia datur *Bdelium.*

aetus, quia datur *Ctesipho.*

A 3 omnis,

6 DE ORTHOGRAPHIA.

o/mnis, quia datur Mnemon
asteris/mus, quia datur *Smaragdus*.

V. Liquida quamcunque consonantem
præcedens, in eandem cum ea syllabam
non coit. ut, *al/mus*, *sum/ptus*, *an/te*,
an/xius, *ar/te*.

Excipitur N post M. ut, *o/mnis*,
a/mnis ⁹ juxta Reg. 4.

Mutam autem sequens, ad Vocale[m] se-
quentem cum ea pertinet. ut *as/tas*, *teneo*
br/e.

Nisi sit ex compositione. ut *abr/ado*,
ab/latus, juxta Reg. 2.

VI. Nulla syllaba plures duabus Mutis
habere potest ante Vocale[m]. ut: *as/ptus*,
optant, *or/fo*.

VII. Si tres Consonantes in medio con-
currunt, & priores duæ in initio dictionis
inveniuntur, non necesse est angere de tertia,
quam semper oportet esse Liquidam, & pro-
inde sequacissimam; vel H post C, P, aut
T; vel V post Q. ut.

A/s/cra, etiamsi non daretur *Scribo*: ta-
men quia *Scio* datur, Liquida R non relu-
ctatur.

a/s/thma, *i/s/thmus*, etiamsi à *s/thm* vel
s/thm, fortè nulla dictio inveniatur: quia ta-
men datur *s/thenelus*, vel saltem etiam *s/tho*;
H & Liquida non reluctantur.

i/schthyo-

DE ORTHO

schthophagi, et
schthoni: tamen qu
tur. et e/s/pha; H &
P a/s/quillus, etiam
tamen V post Q oli
reio propè liquele
VIII. Nulla lat
ce fungens definit
Ideò scribendum,
tium": sicut *As/tes*
IX. In Verbis in
de deducuntur. V
Cælonans, sequent
Vocals", sequente
Vulca, Volucis, P
Vulstus, Vulstus, V
Cætes, Cætes, Cæ
Cætes, Cætes, Cæ
Hæ reser de *As/s*
quillante Vocale[m], syl
quæ terminat ante Co
velibz, syllabam facie
sicut de quando in fine p
ante, *as/s*: vel cum co
libz aboluit. ut *as/s*
M. A. Ne quæ offendi
mendum Græcorum. Si
tam recepta, & in Lat
rent.
Istiusmodi a Syllabaz m

ichthyophagi, etiamsi non daretur *ichthonius*: tamen quia CT connexa inveniuntur, *ctesipho*; H & H nihil impediunt.

Paisquillus, etiamsi non daretur *sqvama*; tamen V post Q olim planè quievit, hodiè verò propè liqvescit.

VIII. Nulla latina syllaba in G sua vice fungens desinit, sicut nec Græca in γ. Ideò scribendum, *augmen, tegmen*¹⁰, *negotium*¹¹: sicut λέλεγμα, ὄγδο.

IX. In Verbis in VO vel VEO & quæ inde deducuntur, V syllabam inchoat ut Consonans, sequente Vocali; terminat ut Vocalis¹², sequente Consonante. ut

Volvo, Volvi, Volvere, Volvens, Volutum, Voluto, Voluturus, Volutabrum, Casveo, Casvi, Casvere, Casvens, Cautum, Cauturus, Cautio, Cautela.

Huc refer & *Aiso, aisebam, aisis, aisit*: ubi I ante Vocalem, syllabam & diphthongum terminat: ante Consonantem autem, vel sola, syllabam facit, ut *aisitis, aisite*; sicut & quando in fine ponitur sine consonante, *aisi*: vel cum consonante finali syllabam absolvit. ut *aisis, aisit*.

NOTA. Ne quem offendant exempla dictionum interdum Græcarum. Sunt enim in linguam Latinam recepta, & in Latinorum scriptis inveniuntur.

† Quomodo à Syllabarum numero appellantur dictiones?

A 4 Alia,

10.

11.

12.

GRAPHIA.

itur Mnemon

itur Smaragdus.

unquæ consonantem

cum ea syllabam.

sumptus, auve,

ost M. ut, omninè,

ta Reg. 4.

ens, ad Vocalem

net. ut *aislas, tenu*

tionem. ut *abrado,*

Reg. 2.

es duabus Mutis

em. ut: *aspius,*

es in medio con-

initio dictionis

est angustia de tertia,

quidam, & pro-

H post C, P, aut

reter Scribo: ta-

vida R non relin-

etiamsi à *Hm* vel

veniatur: quia ta-

saltem etiam *Ho-*

tantur.

ichthyo

8 DE ORTHOGRAPHIA.

Aliæ Monosyllabæ, quæ unica constant syllaba, ut, *Pes, Mons, Ver, Præ*: Aliæ Disyllabæ, quæ duabus, ut *Pater, Omnis, Amo*, Propter: Aliæ, Polysyllabæ, quæ pluribus quam duabus syllabis constant, quotcumque sanè: ut, *Dominus, amavissem. Conturbabantur Constantinopolitani innumerabilibus sollicitudinibus.*

CAPUT VI.
DE DISTINCTIONIBUS.

Videatur in *ἰστορικῶν*.

FINIS ORTHOGRAPHIÆ.

SECUNDA PARS.

PROSODIA.

□ Quoniam Prosodia non circa Syllabæ substantiam, quam Orthographia sibi vendicat, versatur; sed circa Syllabæ affectiones, quæ magna parte ex Etymologia & Syntaxi dependent, vel saltem judicande sunt: de tota hac parte postremo loco infra tractabimus; ubi & de Versuum ac Carminis ratione non nihil trademus. Intempesivum enim fuerit atque ineptum, hoc loco, & quasi in vestibulo Artis, Puerum in rebus remorari velle, de quibus etiam inter adultos & in arte provecios dubitari interdum videmus. Et frustra in judicandis affectionibus Vocum, hoc est, Tonis ac Temporibus, laborabunt, quæ originis illarum, & discrimina Casuum nondum perceperunt.

TER-

DE ETYM

TER

ETYM

CA

DE ETYM

Parib

Eymologia et
fingularum vocum
integre naturam

* Quibus Par

Obi: Nomen,

Participium, & Verbum
quædam, & Interjectivum* Quibus dicitur
tunc

Quæ sunt Declin

Præteritum, Verbum, &

tunc sunt Indeclinabilia

Proprietate, Comparatio, &

* Habentur Latine
Latinum sermo in un
cibus Germani voco A
d Cæci?

A